

Гудзь М.В. д.е.н., доцент
завідувач кафедри менеджменту організацій
Бердянський державний педагогічний університет
ep.zgia@gmail.com

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Гудзь М.В. Управление прибытком промышленного предприятия. У статті розглянуті теоретичні основи аналізу системи управління формуванням і розподілом прибутку підприємства: загальне уявлення про прибуток, його зміст і значення; порядок формування остаточного фінансового результату діяльності підприємства.

Гудзь М.В. Управление прибылью промышленного предприятия. В статье рассмотрены теоретические основы анализа системы управления формированием и распределением прибыли предприятия: общее представление о прибыли, ее содержание и значение; порядок формирования конечного финансового результата деятельности предприятия.

Gudz' M.V. The industrial enterprises profit management. The paper considers the theoretical basis of analysis of the formation and management of the distribution of profits of the enterprise: an overview of the profit, its content and meaning, order of formation of the final financial outcome of the enterprise.

Прибуток, як економічна категорія, відображає чистий дохід, створений у сфері матеріального виробництва в процесі підприємницької діяльності. Результатом поєднання чинників виробництва (праці, капіталу, природоохоронних ресурсів) і корисної виробничої діяльності суб'єктів господарювання є готова продукція, яка стає товаром за умови її реалізації [1].

Прибуток, як найважливіша категорія ринкових відносин, виконує певні функції.

По-перше, характеризує економічний ефект, отриманий у результаті діяльності підприємства. Значення прибутку полягає в тому, що він відображає кінцевий фінансовий результат. Разом з тим, на величину прибутку, її динаміку впливають чинники, як залежні, так і не залежні від діяльності підприємства. Практично всі сфери діяльності підприємства залежать від кон'юнктури ринку, рівня цін на споживані матеріально-сировинні та паливно-енергетичні ресурси, норми амортизаційних відрахувань. Певною мірою залежать від підприємства такі чинники, як рівень цін на реалізацію продукції і зарплати, рівень господарювання, компетентність керівництва і менеджерів, конкурентоспроможність продукції, організація виробництва та праці, продуктивність, стан і ефективність виробничого та фінансового планування. Перераховані чинники впливають на прибуток не прямо, а через об'єм продукції, що реалізовується, і собівартість

По-друге, прибуток виконує стимулюючу функцію. Її зміст полягає в тому, що вона одночасно є фінансовим результатом і основним елементом

фінансових ресурсів підприємства. Реальне забезпечення принципу самофінансування визначається отриманим прибутком. Частка чистого прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства після сплати податків і інших обов'язкових платежів, повинна бути достатньою для фінансування розширення виробничої діяльності, науково-технічного і соціального розвитку підприємства, матеріального заохочення працівників.

По-третє, прибуток є одним з джерел формування бюджетів різних рівнів. Він надходить до бюджетів у вигляді податків і разом з іншими прибутковими надходженнями використовується для фінансування задоволення спільних суспільних потреб, забезпечення виконання державою своїх функцій, державних інвестиційних, виробничих, науково-технічних і соціальних програм [2].

В умовах ринкової економіки значення прибутку величезне. Прагнення до його отримання орієнтує товаровиробників на збільшення обсягу виробництва продукції, потрібної споживачеві, зниження витрат на виробництво [3]. При розвиненій конкуренції цим досягається не тільки мета підприємництва, але й задоволення суспільних потреб. Для підприємця прибуток є сигналом, що вказує, де можна досягти найбільшого приросту вартості, створює стимул для інвестування в цій сфері [4].

В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до отримання максимального прибутку, то, принаймні, до того об'єму прибутку, який дозволяв би йому не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту своїх товарів і надання послуг, але і забезпечувати динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції. Зрештою це припускає знання джерел формування прибутку і знаходження методів кращого використання [5].

Як свідчить світова практика, є три основні джерела отримання прибутку:

- перше джерело утворюється за рахунок монопольного положення підприємства з випуску тієї чи іншої продукції або унікальності продукту. Підтримка цього джерела на відносно високому рівні припускає постійне оновлення продукту. Тут слід враховувати такі протидіючі сили, як антимонопольна політика держави і конкуренція, що зростає з боку інших підприємств;

- друге джерело пов'язане безпосередньо з виробничою і підприємницькою діяльністю. Практично це стосується всіх підприємств. Ефективність його використання залежить від знання кон'юнктури ринку та вміння адаптувати розвиток виробництва під цю постійно змінну кон'юнктуру. Тут все зводиться до проведення відповідного маркетингу. Величина прибутку в даному випадку залежить, по-перше, від правильності вибору виробничої спрямованості підприємства з випуску продукції (вибір продуктів, що користується стабільним і високим попитом); по-друге, від створення конкурентоспроможних умов продажу своїх товарів і надання послуг (ціна, терміни постачань, обслуговування покупців; після продажне обслуговування); по-третє, від обсягів виробництва (чим більший обсяг виробництва, тим більша маса прибутку); по-четверте, від структури зниження витрат виробництва.

- третє джерело виникає з інноваційної діяльності підприємства. Його використання припускає постійне оновлення продукції, яка випускається, забезпечення її конкурентоспроможності, зростання обсягів реалізації та збільшення маси прибутку [6].

На підприємстві розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, що залишився у розпорядженні підприємства після сплати податків і інших обов'язкових платежів. З нього стягуються кошти, що сплачуються до бюджету, і деякі позабюджетні фонди [7].

Розподіл чистого прибутку відображає процес формування фондів і резервів підприємства для фінансування потреб виробництва і розвитку соціальної сфери. У сучасних умовах господарювання держава не встановлює якихось нормативів розподілу прибутку, але через порядок надання податкових пільг стимулює напрям прибутку на капітальні вкладення виробничого і невиробничого характеру, на добродійні цілі, фінансування природоохоронних заходів, витрат на утримання об'єктів і установ соціальної сфери тощо [9]. Законодавчо обмежується розмір резервного фонду підприємств, регулюється порядок формування резерву за сумнівними боргами.

Розподіл чистого прибутку – один з напрямів внутрішньофірмового планування, значення якого в умовах ринкової економіки зростає. Порядок розподілу і використання прибутку на підприємстві фіксується в статуті підприємства і визначається положенням, яке розробляється відповідними підрозділами економічних служб і затверджується керівним органом підприємства [10]. Відповідно до статуту підприємства можуть складати кошториси витрат, що фінансуються з прибутку, або утворювати фонди соціального призначення: фонди накопичення (фонд розвитку виробництва або фонд виробничого і науково-технічного розвитку, фонд соціального розвитку) і фонди споживання (фонд матеріального заохочення) [11].

З прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства (чистого прибутку), відповідно до законодавства й установчих документів підприємство може створювати фонд накопичення, фонд споживання, резервний фонд та інші спеціальні фонди і резерви. Нормативи відрахувань від прибутку до фондів спеціального призначення встановлюється самим підприємством за узгодженням із засновником. Відрахування від прибутку до спеціальних фондів проводяться щокварталу. На суму проведених відрахувань від прибутку припадає перерозподіл прибутку усередині підприємства: зменшується сума нерозподіленого прибутку та збільшуються утворювані з неї фонди і резерви.

Цей прибуток спрямовується на капітальні вкладення і приріст основного й оборотного капіталу; на покриття збитків минулих років, на відрахування в резервний капітал, на витрати соціального характеру; а також на виплату дивідендів і доходів [12].

При цьому під фондом накопичення мають на увазі засоби, спрямовані виробничий розвиток підприємства, технічне переоснащення, реконструкцію, розширення, освоєння виробництва нової продукції, на будівництво й оновлення основних виробничих фондів, освоєння нової техніки і технологій в

організаціях, що діють, та інші аналогічні цілі, передбачені установчими документами підприємства (на створення нового майна підприємства) [3].

За рахунок засобів фондів накопичення фінансуються головним чином капітальні вкладення на виробничий розвиток. При цьому капітальні вкладення за рахунок власного прибутку не зменшують величину фонду накопичення. Фонд накопичення зменшується тільки при використанні його засобів на погашення збитків звітного року, а також у результаті списання за рахунок накопичувальних фондів витрат, не включених до первинної вартості об'єктів основних засобів, що вводяться в експлуатацію.

Найважливішим питанням управління процесом формування прибутку є його планування. При цьому важливо виходити з величини чистого прибутку. Завдання максимізації чистого прибутку підприємства тісно пов'язане з оптимізацією величини сплачуваних податків у рамках чинного законодавства, запобіганням непродуктивним виплатам [14].

Список літератури

1. Азаренкова Г.М. – фінансовий менеджмент: Навчальний посібник – 2ге вид. – К: «Знання - Прес», 2006 – 287с. – С .77-89.
2. Єрмолович Л.П. – Аналіз господарської діяльності підприємства – М: «Інтерпрессервіс», 2001 – 576с. - С. 100-120.
3. Кірейцев Г.Г. – Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник – К: ЦНЛ, 2002 – 496с. - С. 144-177.
4. Кузнецова В.И. Прибыль. – М.: А/О Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1993. – 176 с.
5. Любушин Н.П. – Аналіз фінансово-економічної діяльності – М: ЮНІТІ – ДАНА, 2002 – 471с. - С. 384-402.
6. Мицак О.В. – Фінансовий менеджмент – Л: «Магнолія 2006», 2008 – 216. - С. 98-107.
7. Поддєрьогін А.М. – Фінанси підприємства: Інтернет-підручник
8. Покропивний С.Ф. – Економіка підприємства: Навчальний посібник – К: КНЕУ, 2001. – 526 с.
9. Семенов Г.А. – Фінансове планування і управління на підприємстві: Навчальний посібник – К: ЦНЛ, 2007 – 432 с. – С . 95-110.
10. Цигилик І.І. – Економічний аналіз господарської діяльності підприємства – К: ЦНЛ, 2004 – 99 с. - С.65.
11. Шиян Д.В. – Фінансовий аналіз: Навчальний посібник – К: АСК, 2005 – 240 с. - С. 166-174.
12. Юзов О.В. – Аналіз виробничо-господарської діяльності металургійного підприємства: Навчальний посібник – 2ге вид. – М: МИСИС, 2002 – 360 с. - С. 277-280.

Ключові слова: прибуток, підприємство, управління, формування.

Ключевые слова: прибыль, предприятие, управление, формирование.

Key words: profit, enterprise, management, forming.

Надійшла до редакції 15.12.2011р.